

СВІТОГЛЯДНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ КОМУНІКАЦІЙ. ЖИВЕ СПІЛКУВАННЯ ТА ДОВІРА – БАЗОВІ ЖИТТЄВІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ

Матюшина І.І.

Національний університет «Одеська юридична академія»

(Україна, м.Одеса),

доцент кафедри філософії,

кандидат філософських наук

ВИКЛИКИ ОНЛАЙН ОСВІТИ: НЕСПОДІВАНІСТЬ ЧИ ЗАКОНОМІРНІСТЬ?

Пандемія COVID-19, пов'язані з пандемією карантинні заходи поставили перед світом нові виклики: економічні, політичні, світоглядні. Багато сфер життя зазнали суттєвих змін у всьому світі, в тому числі й система освіти. Україна, її система освіти не залишилась поза межами загальносвітових викликів. Різкий перехід всіх освітніх закладів (і заходів) в онлайн-режим визвав бурхливу, насамперед емоційну, реакцію з боку всіх агентів освіти – адміністрації, викладачів та учнів. Чи дійсно цей перехід різко переорієнтував освітні тенденції? Чи цей перехід просто пришвидшив процеси, які відбувались в системі освіти? Які проблеми та які тенденції висвітлює ця ситуація? Зробимо аналіз на рівні системи вищої освіти.

Ми вже наголошували на тому, що в останні роки в Україні відбувається криза легітимізації освіти та легітимації знання, але ця криза є продовженням тенденції, яку ще окреслював Ж.-Ф. Ліотар у роботі «Стан постмодерну». Щоб пояснити, в чому саме полягає криза, нам потрібно представити процес легітимації освіти та знання як систему, користуючись системним підходом А.І. Уймова. Отже, субстратом системи легітимізації знання та освіти є вся сукупність інформації, що виробляється людством, життєві запити, практичні потреби.

Структурою системи є механізми легітимізації знання та освіти, тобто процедури, завдяки яким інформація, що набувається, визнається знанням; завдяки яким усвідомлено виробляється саме знання; процедури, які визнають особу такою, яка виробляє та передає знання тощо. До цього рівня відносяться принципи та методи наукового пізнання, процедури присудження кваліфікацій різного рівня (магістр, кандидат наук тощо), вимоги до навчальних програм, уявлення про раціональність, яка є основою західноєвропейського типу мислення та багато інших процедур. Це – реляційна структура.

Концептом системи є норми та цінності, які визначають місце, значимість знання в соціальній системі в цілому, тобто ті якості (у загальному вигляді), які повинні мати знання.

В основі концепту легітимації сучасної освіти лежать: її практичність, яку ще називають ефективністю; можливість застосувати знання не в одній, а в багатьох сферах; доступність економічна та соціальна; та з попереднім розвитком освітніх онлайн-пропозицій, цінністю, яка впливає на визнання легітимності освіти став час, який ми витрачаємо на освіту. Необхідно, на наш погляд, додати високий легітимний фах тих, хто реалізує освіту (викладачі, навчальні заклади). Які корективи в цю систему цінностей вніс вимушений різкий перехід в систему тотального онлайн-спілкування?

По-перше, додатковим параметром доступності стала технологічна доступність: відсутність якісного інтернет-зв'язку, відсутність технічних приладів (персональних комп'ютерів, ноутбуків, смартфонів) достатнього рівня обладнання майже знищують можливість онлайн-освіти.

По-друге, відчутною стала проблема часу. Якщо час, заощадження часу – цінність, яка вивела онлайн-курси на «передову» освітнього процесу, то виявилось, що викладачам потрібно витрачати набагато більше свого часу на викладання онлайн, тобто цінність «викладацького» часу зменшилась, а з цим зменшилась, на наш погляд, цінність фахового рівня викладача.

По-третє, висвітлилась тенденція індивідуалізації освіти. Ззовні здається, що з поширенням онлайн-курсів та їх економічною доступністю освіта набуває масового характеру. Але і статистика проходження онлайн-курсів, і досвід практичної роботи в онлайн-режимі під час карантину показує, що ключовою цінністю стає сила волі здобувача

освіти, яка реалізується через його самоконтроль, самоорганізованість. І саме викладач в режимі онлайн спілкується з особистостями, індивідуальностями. Онлайн-режим не дозволяє створити такого психологічно-емоційного фону в аудиторії, як режим офлайн, тому викладач впливає на раціонально-індивідуалістичну складову кожного окремого студента, а не створює емоційно-психологічний фон. Крім того, на наш погляд, майже нівелюється принцип, за яким викладач вищої школи має мотивувати студента. Онлайн-освіта – це зустріч особистостей: викладача і студента, і якості обох цих особистостей впливають на успішність результату освіти.

Всі ці додаткові елементи, цінності, які висвітлювалися в процесі вимушеного переходу освіти в онлайн-режим, не є несподіваними, вони є продовженням тенденцій останніх десятиліть.

Переходимо до питання кризи легітимності освіти та знання: ми вбачаємо кризу в системі освіти України в тому, що існує неузгодженість рівнів системи, а також наявні протилежні вектори змін системи легітимації знання та легітимації освіти. Наприклад, Міністерство освіти та науки пропонує новий (для нашої системи) концепт освіти, який реалізується за допомогою старих структур та не звертаючи увагу на субстрат (потреби практичні, наприклад) і формування нових концептів. З іншого боку субстрат (життєві потреби в певних спеціалістах, навичках, інформації, знанні) лише частково проходить механізм легітимації, а значить старі структури легітимації вже не можуть впоратися з новими викликами субстрату і сам субстрат «вимагає» утворення нового концепту, та інших механізмів.

З переходом в режим онлайн-освіти явно висвітлюється ще одна проблема. Цю проблему в тому числі висвітлював Уільям Г. Боуен в роботі «Вища освіта в цифрову епоху» (монографія вийшла у 2013 році). Він зазначав, що проблемою багатьох американських вишів є необхідність дотримуватися нормативних вимог, що знижує ефективність роботи вишів [1, с.39]. Ми би переформулювали цю проблему таким чином: є протиріччя між концептом ефективності та структурою, яка забезпечує легітимність освіти, освітнього закладу. Застарілі бюрократичні заходи у вигляді звітів, таблиць ефективності роботи, які багато в чому повторюють один одне, забирають час викладача (велику кількість часу) та збільшують адміністративний апарат. Ця

проблема з переходом в режим онлайн-викладання в деяких навчальних закладах стала вельми актуальною.

Отже, виклики, які стоять перед сучасною системою освіти у світі й в Україні, є наслідком розвитку сучасного світу. Вимушений перехід у режим онлайн-освіти не змінив вектор її розвитку, але пришвидшив зміни та більш яскраво продемонстрував протиріччя.

Література:

1. Боуэн У.Г. Высшее образование в цифровую эпоху. М. : Издательский дом высшей школы экономики, 2018. – 224 с.

Прокопець В.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія» (Україна,
м.Одеса),
аспірант кафедри філософії*

КОМБІНАТОРНИЙ МЕТОД В СТРУКТУРНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Метою даного дослідження стане розгляд важливості комбінаторного методу в побудовах структурної лінгвістики. Зокрема, буде здійснений аналіз «функціональної комунікативної моделі Якобсона» і співвідношень між елементами, функціями мови всередині комунікативної моделі. Також коротко буде експлікована теорія «мовних ігор» Людвіга Вітгенштейна.

Структурна лінгвістика – мовознавча дисципліна, предметом якої є мова, що вивчається з точки зору своєї формальної будови і організації її в цілому, а також з точки зору формальної будови утворення її компонентів як в плані вираження, так і в плані змісту. Формальна будова будь-якого компонента мови і мови в цілому називається його структурою. Одними з найбільш видатних представників структурної лінгвістики були: Фердинанд де Сосюр, Роман Якобсон, Миколай Трубецькой (Празька школа), Леонард Блумфілд (Американський структуралізм).